

Sve je to vrlo zanimivo... Nema sumnje, da će se ova knjižica čitati s interesom, koji je Vidović pobudio po našim krajevima. I pravo je, da se čita, jer će i ova strana Vidovićevega pokreta, koju osvjetljuje Dr. Tomić pridonijeti mnogo tome, da se pravo upozna: kud to vodi g. Vidović naš svijet?...

Knjižica je aktualna, pregledno i lagano pisana. Preporučujemo našim čitateljima, da je šire među svijetom, koji se zanosi za Vidovićem. Nije ni naziranje g. Dra Tomića o etici i moralu bez prigovora s našeg katoličkog stanovišta, barem to izbija iz nekih stavaka (str. 34.), no nema sumnje, da će ova njegova radnja mnogo koristiti za ispravnu orijentaciju u pitanju »Vidovićevega pokreta«.

Dr. A. Živković.

Dr. Rado Kušej: Pasivna asistencija pri mešanih zakonih po prejšem i po novem katoliškem crkvenem pravu. Str. 1—37. Ljubljana 1926. (Posebni otisk iz Zbornika znanstvenih rasprav V.).

Auktor izlaže ponajprije ranije pravo (opće i partikularno), a potom današnje. Čitava rasprava smjera onamo: da novim Zakonikom nije ukinut posebni propis ili indult, što ga je sv. Stolica ranije nekim krajevima dala gledom na prisustvovanje župnika pri nedispensiranim mješovitim brakovima. Valja — po sudu auktora — lučiti jezgru indulta od načina njegove uporabe. Jezgra je toga indulta, da župnik smije nedispensiranim brakovima prisustvovati: način pako njegove uporabe, t. j. pasivno ili aktivno prisustvovanje, može da varira, već prema promjeni propisa o bitnoj formi braka, a da ipak sama jezgra indulta po sebi ostane netaknuta. Tako je novim Zakonikom promijenjen način uporabe indulta, jer je namjesto čisto pasivne asistencije uvedeno traženje privole, dok je jezgra indulta, t. j. dopuštenost prisustvovanja, ostala netaknuta, pak zato smije danas župnik u dotičnom kraju kod nedispensiranog braka prisustvovati tako, da zatraži privolu stranaka. Ovakovo prisustvovanje zove auktor »pasivna asistencija«, budući da župnik ništa ne čini, što nije bitno, te napose ne vrši nikakav religiozni obred.

Ne možemo da se saglasimo sa auktorovim mišljenjem, a to iz razloga, što ih ovdje navodimo.

a) Svi dokumenti sv. Stolice, u kojima se za neke krajeve župnicima daje dopuštenje, da nedispensiranim mješovitim brakovima prisustvuju, ograničuju izričkom to dopuštenje na čisto pasivno prisustvovanje (*assistentia pure passiva, praesentia materialis tantum*). Kako je novim Zakonikom i za takove brakove ukinuto čisto pasivno prisustvovanje i propisano ad valorem traženje privole, dakle aktivno prisustvovanje, otpalo je tim i samo ranije dopuštenje, jer je bilo uvjetovano čisto pasivnom formom prisustvovanja.

b) Rješenjem Congr. S. Oficij od 21. svibnja 1912. (coll. Congr. S. Oficij od 2. kolovoza 1916.) dokinuto je u dotičnim krajevima kod nedispensiranih brakova traženje privole i uvedeno čisto pasivno prisustvovanje. Sv. Stolica voljela je dakle da ukine propis o traženju privole, nego li da dopusti traženje privole ili aktivnu asistenciju. Toliko se

Crkva odlučno protivi svakoj aktivnoj asistenciji pri nedispenziranim brakovima!

c) Rješenje Congr. S. Officii od 26. stud. 1919. Praški nadbiskup (u čijoj je nadbiskupiji svojedobno vrijedila Instrukcija kard. Lambruschini od 22. svibnja 1841. za Austriju, kojom se župniku dozvoljava čisto pasivno prisustvovanje pri nedispenziranim mješovitim brakovima, upitao je Congr. S. Officii: »Quomodo se gerere debeat in excipiendo consensu sacerdos, qui adsistit matrimonio inter catholicum et acatholicum, qui non dant cautiones?« Na što je Congr. S. Officii dne 26. stud. 1919. odgovorila: »... In omnibus servandas esse praescriptiones Codicis Juris Canonici. Hinc sacerdos his matrimoniis adsistere nequit nisi praestitis cautionibus obtenta fuerit dispensatio super impedimento mixtae religionis aut disparitatis cultus ad normam canonum 1060 et 1061; consensum vero requirendum ad normam Canonum 1102 et 1095. Contrariae Sanctae Sedis praescriptiones atque contraria indulta per ipsum Codicem Juris Canonici abrogata sunt«.

Smisao je toga odgovora očito ovaj: Glede prisustvovanja kod mješovitih brakova valja se u svemu držati propisa Zakonika. Valja se dakle glede dopuštenosti prisustvovanja držati propisa kanona 1060 i 1061, koji svećeniku dopuštaju prisustvovanje samo kod dispenziranih mješovitih brakova; valja se dakle glede načina prisustvovanja držati propisa kanona 1102 i 1095, po kojima je kod svakog mješovitog braka ad valorem potrebno traženje privole, t. j. aktivno prisustvovanje svećenika. Ranije indulte nekih krajeva, koji se kose sa gore navedenim propisima Zakonika, t. j. sa propisima kan. 1060 i 1061 te 1102 i 1095, ukinuo je sam Zakonik.

Ne stoji dakle, kako dr. Kušej hoće, da je novi Zakonik dokinuo samo način uporabe ranijeg indulta, a jezgra toga indulta da je njime ostala netaknuta, već je čitav indult ukinut.

Crkva se je odlučila na ukinuće ranijeg indulta: što poradi koristi jedne te iste bitne forme, i to aktivne, za sve brakove (čisto katoličke i mješovite) u čitavoj Crkvi; što poradi pogibelji, koja redovito prijeti vjeri kat. stranke i djece u braku bez jamstva; što poradi nepodesnosti opće obvezatne aktivne bitne forme pri nedispenziranim i po tome zabranjenim brakovima.

Rečeno ukinuće sadržano je, po našem sudu, u kan. 1060. i 1061. Zakonika. Po tim kanonima zabranjuje Crkva svagdje (kan. 1060: »Severissime Ecclesia ubique prohibet...«) mješoviti brak, t. j. zabranjuje svagdje i kat. stranci sklapanje takova braka i svećeniku prisustvovanje kod takova braka. Tu svoju zabranu uklanja Crkva kako za kat. stranku tako i za svećenika jedino oprostom iz važnog razloga i uz propisana jamstva (kan. 1061: »Ecclesia super impedimento mixtae religionis non dispensat, nisi...«). Zato nije pri nedispenziranom braku kat. stranci nigdje dopušteno sklapanje takova braka, a svećeniku nije nigdje dopušteno, da takovom nedispenziranom braku prisustvuje.

Na koncu još neke primjedbe. Novi je Zakonik na snagu stupio o Duhovima god. 1918., a ne o Uskrsu (str. 4.). Instrukcije kard. Lambruschini od 30. travnja 1841. (za Ugarsku s Hrvatskom i Slavonijom) i od 22.

svibnja 1841. (za Austriju) nijesu nipošto »conventiones« u smislu kan. 3. Zakonika, kako to auktor (str. 33.) drži. Izraz »pasivna asistencija«, što ga auktor sustavno rabi za traženje privole, nije nikako zgodan.

Dr. I. A. Ruspini.

Dr. Stjepan Zimmermann: Opća noetika, teorija spoznaje i kritika njezine vrijednosti. 2. izdanje. Beograd, Drž. štamparija 1926., str. XV + 580.

Prvo je izdanje ove Noetike izišlo u svibnju 1918. Bog je blagoslovio djelo, te je eto iza osam godina moglo ponovno izaći. Isporedimo li ovo drugo izdanje s prvim, vidimo najprije, da je opseg narastao gotovo dvostruko: prije 326 str., sada XV + 580. Od ovih, istina, 134 str. otpada na »Dodatak«, ali u njemu nalazimo samo rasprave drugdje objelodanjene, koje »su ovamo stavljene, da prilično upotpune dosadašnji sadržaj knjige« (str. 449.). I upotpunjuju ga u didaktičkom pogledu (De problematum noeticorum positione et solutione i Sistematsko-didaktički uvod u filozofiju), u rješavanju najvažnijih problema (Skepticizam, dogmatizam, kriticizam; Problem kauzalnosti; Filozofijsko značenje Einsteinove teorije relativnosti) i u historijskom, prigodom triju jubileja Kanta, Sv. Tome, Sv. Franje (Religija u Kantovoj filozofiji; Filozofijska ideologija Tome Akvinskog; Pogled na franjevačku filozofiju).

U novom izdanju svagdje opažamo plod intenzivnoga istraživačkog rada na polju noetike, kojoj su bila posvećena i glavna djela, što ih je prof. Z. poklonio našoj domovini za ovo osam godina. Novo izdanje »Noetike« ostalo je u biti isto kaošto prvo, samo je organski dalje razvijeno i usavršeno. Sve su teze ostale iste, naime one, koje su sadržane u tomističkoj filozofiji, ne izuzev ni onih specifički tomističkih teza o materiji kao principu individuacije, o tvornom razumu, o instrumentalnom sudjelovanju fantazije kod stvaranja pojmova, o najapstraktnijem pojmu kao prvom. Ako se svaka filozofija, koja postavlja tomističke teze, zove skolastična, to moramo i ovu »Noetiku« zvati skolastičnom. To je za onoga, koji znade, što znači »skolastična« filozofija, najveća odlika. Ali način, kako dolazi Z. do skolastičnih teza, osobit je i daje čitavom djelu posebnu vrijednost i zanimivost i onu suvremenost, koju »moderni« ljudi ne nalaze uvijek u »skolastičnoj« filozofiji. Ovaj način stoji u tom, da uzima noetičke probleme, kojima se have neskolastični noetičari, slijedi njihovo umovanje, podvrgava ga nutarnjoj kritici te pokazuje riješenje njihovih problema, koje je upravo ono, što ga daje skolastična filozofija, i onda navodi klasična mjesta naših mislilaca, osobito Sv. Tome. Metoda je dakle prikazivanja problema protivna onoj, koju obično susrećemo u našim skolastičnim djelima; ali nas potsjeća na Sv. Tomu, koji svoje artikule počinje s protivnicima, onda daje svoje tumačenje čitavog problema i napokon odgovara protivnicima. Osim toga Z. slijedi neskolastične filozofe i u tom, što izbjegava vanjsku formu, u kojoj se točno dijele i imenom ističu status quaestionis, argumenta, corollaria, scholia, obiectiones. I jedna i druga metoda ima svoje vrline. Z. svojim načinom svakako mora pobuditi u protivnicima uvjerenje, da ih pozna i da je s velikom ljubavlju pratio njihovo umovanje i s njima tražio istinu; zato će i lakše primiti